

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความต้องการอาหารประเภทโปรตีนมีมากขึ้น ตามอัตราการเพิ่มของประชากร อาหารโปรตีนดังกล่าวอาจได้มาจากพืชหรือสัตว์ แต่อาหารโปรตีนที่ได้จากเนื้อสัตว์นั้นมีไขมันสูง และมีราคาแพงเมื่อเทียบกับอาหารประเภทอื่นๆ ไขมันนี้เองเป็นสาเหตุให้เส้นเลือดอุดตัน เห็นชัดว่าเป็นอาหารที่มีโปรตีนสูงชนิดหนึ่งและมีไขมันในปริมาณที่ต่ำ การเพาะเห็ดนับว่ามีความสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศไม่น้อยกว่าพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ และการเพาะเห็ดยังเป็นการนำวัสดุทางการเกษตรหลายชนิดมาใช้ประโยชน์ (ปัญญา และกิตติพงษ์, 2537) เห็ดเป็นราที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งในด้านอาหาร ยา และสิ่งแวดล้อม คนส่วนมากมักคิดถึงประโยชน์ของเห็ดในด้านการนำไปประกอบและปรุงอาหารให้มีรสชาติอร่อยเท่านั้น ความจริงแล้ว เห็ดมีคุณค่ามาก โดยใช้เป็นยาสมุนไพรเพื่อบำบัดโรค และเป็นผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เห็ดซึ่งเป็นราที่มีคุณค่าต่อสุขภาพสูง ต้องการพื้นที่ในการเจริญเติบโตน้อยและเจริญเติบโตได้เร็ว ในอนาคตยิ่งความสำคัญมากขึ้นทั้งในด้านอาหารสุขภาพและยา (ชมรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร, 2548)

เห็ดยานางิเป็นเห็ดที่นำสายพันธุ์มาจากประเทศญี่ปุ่นแล้วนำมาปรับปรุงเลี้ยงให้เหมาะสมกับประเทศไทยจัดว่าเป็นเห็ดที่มีศักยภาพสูง ในปัจจุบันสามารถเพาะเลี้ยงได้โดยทั่วไปแหล่งเพาะเห็ดกระจายอยู่ทุกจังหวัดของประเทศ ความต้องการในการบริโภคเห็ดยานางิเป็นเห็ดที่ได้รับความนิยมในการบริโภคสูง เนื่องจากมีรสชาติดี ผู้ที่เคยรับประทานกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความอร่อยเป็นเยี่ยม เนื้อเห็ดยานางิส่วนก้านดอกมีความกรอบตลอดทั้งก้าน รสชาติส่วนนี้คล้ายเห็ดโคน เนื้อเห็ดส่วนหมวกมีความหนึบ เนื้อแน่นแต่ไม่เหนียวคล้ายเห็ดหอม เห็ดยานางิมีคุณสมบัติพิเศษที่สามารถเก็บไว้ในตู้เย็นได้นานกว่า 1 สัปดาห์ โดยจะยังคงความสด รูปร่าง ขนาด น้ำหนักและสีส้มไม่เปลี่ยนแปลง เห็ดชนิดนี้เพาะเลี้ยงง่ายเช่นเดียวกับการเพาะเห็ดอื่นๆ ไปเพาะได้ตลอดปี อีกทั้งเห็ดยานางิยังสามารถต้านหรือป้องกันมะเร็ง ช่วยลดคลอเลสเตอรอลในเส้นเลือด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549)

จังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งที่สามารถเพาะเห็ดได้เนื่องจากสภาพแวดล้อมและอากาศที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเห็ดมีเกษตรกรทำการผลิตเห็ดชานาจิและมีจุดสาชิตโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร ช่วยเผยแพร่ความรู้สำหรับการเพาะเห็ดชานาจิ (กรมส่งเสริมการเกษตร,2549) เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถผลิตเห็ดชานาจิได้ตลอดทั้งปี แต่เนื่องจากการผลิตเห็ดชานาจิ เป็นการลงทุนที่ต้องใช้ระยะเวลาหลายปีกว่าจะประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะในช่วงปีแรกของการลงทุน เกษตรกรผู้ลงทุนยังต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคทั้งจากการผลิตและการตลาด ตลอดจนความเสี่ยงของการลงทุน แต่เนื่องจากข้อมูล และการวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนผลิตเห็ดชานาจิยังมีไม่มากนัก ในขณะที่มีการผลิตเห็ดชานาจิในหลายท้องที่ การศึกษาครั้งนี้จึงได้วิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุน และการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำฟาร์มเห็ดชานาจิในจังหวัดนครปฐม โดยทำการศึกษ เกษตรกรที่ทำงเพาะเห็ดและเปิดดอกเห็ดชานาจิขายเอง แยกตามขนาดฟาร์มการผลิตเห็ดชานาจิ คือฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งจะได้จากการสำรวจและจัดกลุ่ม ประชากรโดยแบ่งเป็น 3 ขนาด ดังนั้นจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ในการลงทุนทำ ฟาร์มเห็ดชานาจิของเกษตรกรและผู้สนใจ ที่จะลงทุนผลิตเห็ดชานาจิเพื่อการค้า รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเห็ดชานาจิของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐและเอกชนเพื่อช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรผู้ผลิตเห็ดชานาจิในพื้นที่ ที่ศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการผลิตเห็ดชานาจิของเกษตรกร ในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาดัชนีทุนและผลตอบแทนในการผลิตเห็ดชานาจิของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาความคุ้มค่าทางการเงินในการลงทุนผลิตเห็ดชานาจิ ของเกษตรกรในจังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิเคราะห์ทางการเงินของการลงทุนผลิตเห็ดชานาจิในจังหวัดนครปฐม จะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์กับเกษตรกรที่สนใจใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจในการผลิตเห็ดชานาจิ ตลอดจนเป็นข้อมูลประกอบเพื่อใช้ในการตัดสินใจสำหรับหน่วยงานของรัฐบาล และเอกชนที่เกี่ยวข้องในการประสานความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาการผลิตและการจำหน่ายเห็ดชานาจิ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนการผลิตเห็ดชานาจิของประเทศไทยต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ จะทำการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ผลิตเห็ดชานาจิและเปิดดอกขายเองในจังหวัดนครปฐม แบ่งเกษตรกรออกเป็น 3 ขนาดฟาร์ม คือฟาร์มขนาดเล็ก 10,000 ก้อน , ฟาร์มขนาดกลาง 30,000 ก้อน และฟาร์มขนาดใหญ่ 150,000 ก้อน โดยใช้ข้อมูลการผลิตปี 2548 เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษา และกำหนดอายุโครงการในการศึกษาครั้งนี้เท่ากับ 10 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลจริงของฟาร์มตัวอย่าง

นิยามศัพท์

โรงเรือน หมายถึง โรงเรือนที่ใช้ในการเพาะเห็ดชานาจิให้เกิดดอก จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเบื้องต้นพบว่า โรงเรือนขนาดนิยมใช้ประมาณ 4x8 เมตร สามารถบรรจุก้อนเชื้อเห็ดชานาจิได้ 5,000 ก้อนโดยทั่วไปแล้วเกษตรกรจะสร้างโรงเรือนภายในบริเวณที่อยู่อาศัยของตนเอง ดังนั้นขนาดของโรงเรือนของฟาร์มตัวอย่างแต่ละรายจะไม่เท่ากัน ซึ่งแบ่งเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ตามขนาดพื้นที่ว่างและจำนวนก้อนเชื้อที่ผลิต ลักษณะของโรงเรือนหลังคามุงจากหรือหญ้าคา เกษตรกรคนใดมีทุนมากจะสร้างโรงเรือนผนังเป็นอิฐบล็อกและหลังคามุงกระเบื้อง

มูลค่าคงเหลือ หมายถึง มูลค่าที่ยังเหลืออยู่ของสินทรัพย์เมื่อใช้งานไม่ครบตามอายุการใช้งาน

มูลค่าซาก หมายถึง มูลค่าที่เหลือเมื่อสิ้นอายุการใช้งาน

ฟาร์มขนาดเล็ก หมายถึง ฟาร์มที่มีกำลังการผลิตเห็ดชานาจิ จำนวน 10,000 ก้อนต่อ 1 ปีการผลิต

ฟาร์มขนาดกลาง หมายถึง ฟาร์มที่มีกำลังการผลิตเห็ดชานาจิ จำนวน 30,000 ก้อนต่อ 1 ปีการผลิต

ฟาร์มขนาดใหญ่ หมายถึง ฟาร์มที่มีกำลังการผลิตเห็ดชานาจิ จำนวน 150,000 ก้อนต่อ 1 ปีการผลิต

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ทำฟาร์มเห็ดชานาจิในจังหวัดนครปฐม ปีการผลิต 2548 จำนวนฟาร์มที่สำรวจทั้งหมด 14 ราย แต่ฟาร์มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้มีเพียง 7 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิชนิดง่าย (สุรินทร์, 2546) ตามขนาดกำลังการผลิตก้อนเชื้อเห็ดชานาจิ เฉพาะเกษตรกรผู้ลงทุนฟาร์มเห็ดชานาจิที่ทำลูกก้อนเชื้อเห็ดและเปิดดอกเห็ดขายเองเป็นอาชีพหลักเชิงพาณิชย์ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกร) ทั้งหมด 7 ราย แบ่งออกเป็นผู้ผลิตแบบฟาร์มขนาดใหญ่ 1 ราย ฟาร์มขนาดกลาง 3 ราย และฟาร์มขนาดเล็ก 3 ราย (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 จำนวนฟาร์มเห็ดชานาจิในพื้นที่จังหวัดนครปฐม ปีการผลิต 2548 แยกตามฟาร์มตัวอย่าง

รายการ	จำนวนฟาร์มที่สำรวจ (ฟาร์ม)	ฟาร์มตัวอย่าง (ฟาร์ม)
ฟาร์มขนาดเล็ก	8	3
ฟาร์มขนาดกลาง	5	3
ฟาร์มขนาดใหญ่	1	1
รวม	14	7

ที่มา: จากการสำรวจ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากหนังสือ เอกสารต่างๆ งานวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รายงานการศึกษา ตลอดจนข้อมูลจากหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครปฐม สำนักงานเกษตรอำเภอนครชัยศรี สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดพิทยาลงกรณ์ ตลอดจนเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยอาศัยวิธีการทางสถิติเบื้องต้น เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการบรรยายเพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของการผลิตเห็ดยานางิ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นจริงของเกษตรกรผู้ทำฟาร์มเห็ดยานางิ ในจังหวัดนครปฐม

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) มีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จะใช้วิธีการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในระยะสั้นใช้แนวความคิดจากบัญชีฟาร์ม โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์หาต้นทุน รายได้ และกำไรจากการผลิตเห็ดยานางิในลักษณะของต้นทุนเฉลี่ยต่อปี และเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของเห็ดยานางิที่ผลิตได้ โดยไม่คำนึงถึงการปรับค่าของเวลามาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

2.2 เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ข้อ 3 จะใช้วิธีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุนทางการเงิน (financial investment project analysis) เพื่อวิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุนโดยใช้หลักเกณฑ์การตัดสินใจแบบปรับค่าเวลาวิเคราะห์ ซึ่งมาจากตัววัดผลดังต่อไปนี้

(1) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (net present value: NPV) คือ จำนวนผลประโยชน์สุทธิที่ได้รับตลอดระยะเวลาของโครงการ โดยมีหลักการตัดสินใจ คือ จะเลือกโครงการที่ NPV มีค่าเป็นบวก ซึ่งชี้ให้เห็นว่ามูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมมากกว่ามูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม

(2) อัตราส่วนผลประโยชน์ต่อทุน (benefit-cost ratio: BCR) คือ มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์รวมหารด้วยมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม ตลอดอายุทางเศรษฐกิจของโครงการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ คือ จะเลือกโครงการที่ BCR มีค่ามากกว่า หรือ เท่ากับ 1 แสดงว่าโครงการมีความเหมาะสมและคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

(3) อัตราผลตอบแทนภายในโครงการ (internal rate of return: IRR) คือ อัตราคิดลดที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันสุทธิของโครงการมีค่าเท่ากับศูนย์ ซึ่งมีหลักในการตัดสินใจว่าโครงการมีความคุ้มค่านำลงทุนทางด้านเศรษฐกิจ ก็คือเมื่อ IRR มีค่าสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยหรือค่าเสียโอกาสของทุน

2.3 การวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการโดยให้ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อรายได้และต้นทุนที่สำคัญเปลี่ยนแปลงไป